

(Fortsættelse 42):

ET VELKOMMENT BESØG

Som nedenstående foto indirekte antyder, så hændte der forresten noget lidt usædvanligt under mit sommerferieophold hos min onkel og tante i 1942, idet mor, far og lille Lizzie kom på besøg hos farmor og bedstefar. Han var dog formentlig på arbejde, da det herunder vedføjede foto blev taget af onkel Johannes. Men hvorfor jeg ikke selv er med på billedet, har jeg ingen som helst erindring om.

Så vidt jeg husker, var situationen den, at Benny og Bent var på sommerferie hos farmor og bedstefar. Far og mor med Lizzie var formentlig kommet for at hente drengene hjem, men blev sandsynligvis et par dage hos fars forældre, inden de skulle tilbage til København, for far havde ikke nogen egentlig sommerferie, men har antagelig taget sig et par velfortjente fridage.

Personerne på ovenstående foto fra sommeren 1942 er i allerførreste række fra venstre: (formentlig) tante Dagmars datter Lillepigen, som står op og vender hovedet om mod moderen. Derpå følger (siddende) kusine Esther, Benny og Børge. Stående fra venstre i anden række: (formentlig) Gerda, Rita og Bent. Stående i tredje række fra venstre: Tante Dagmar med (formentlig) lille Jørn på armen, tante Gudrun med datteren Ingelise mellem sig og tante Ebba, mor til Rita, derefter tante Alma og mor med lille Lizzie på armen. Allerbagest ses fra venstre farmor, Alfred og far (med pibe i munden). Stedet er mine farforældres hus i Majbølle. De personer, der mangler på billedet er først og fremmest fotografen, onkel Johannes, bedstefar og onkel Henry, samt fætter Henry, kusine Søster og så mig, Harry, som af en eller anden grund, som jeg ikke kan huske, ikke er kommet med på fotoet. – Foto: 1942 Johannes Rasmussen. Fotoet tilhører Harry Rasmussen.

Under mine forældres besøg og kortvarige ophold i Majbølle, blev der også tid til at tage en tur ud til Maglehøj Strand, hvor onkel Johannes, tante Alma, fætter Børge og jeg midlertidigt boede på det tidspunkt. Her fik vi en af dagene besøg af farmor og kusine Esther og af mine forældre med Benny, Bent og lille Lizzie. Johannes benyttede lejligheden til at tage nogle fotos i klitten foran diget ved Maglehøj Strand. Herunder ses det foto herfra, som jeg er i besiddelse af, men hvor hverken fætter Børge eller jeg selv er med på:

I det hele taget er der det specielle ved alle de fotografier af familien, som onkel Johannes optog i årenes løb, at han aldrig selv var med på nogen af billederne. Det skyldtes måske delvis, at han ikke ville overlade sit dyre fotoapparat til andre at betjene, og delvis at ingen i familien følte sig fortrolige nok til at håndtere sådan et teknisk monstrum. Derfor findes der kun fotos af onkel Johannes fra en senere periode af hans liv, nemlig da bl.a. jeg selv var begyndt at fotografere.

Men her i Majbølle og ved Maglehøj Strand mærkede man ikke meget til, at Danmark var besat af tyskerne og at der var vareknaphed og rationeringer af de fleste forbrugsvarer. Alt åndede tilsyneladende fred og ro og ingen fare, bortset fra den tragiske ulykke, hvor nogle unge mænd eller store drenge havde bakset en eksplosiv mine ude fra Østersøen og ind på land, hvor den eksploderede mellem hænderne på dem, således som beskrevet tidligere ovenfor.

Fra venstre ses kusine Esther, farmor, mor med Lizzie på skødet, Bent, Alma, Benny og far. Hvordan familien var kommet fra Majbølle og ud til Maglehøj Strand, melder historien ikke noget om. Men det foregik formentlig på cykel. – Foto: 1942 Johannes Rasmussen. Tilhører Harry Rasmussen.

Og forresten også bortset fra, at mens vi og andre børn og voksne badede i Østersøens bølger eller lå og hvilede os og tog solbad i klitten, oplevede vi en dag, at se luftkampe mellem tyske og engelske jagere midt ude og højt over Østersøen, og at se ildglimtene på himlen ved bombardementerne, formentlig af byen Kiel i Nordtyskland. Det er med vilje, at jeg ikke skriver at vi hørte luftkampene og bombardementerne, for det var for højt oppe og for langt væk til, at lyden kunne nå vores ører. Men det virkede fuldkommen ufatteligt og absurd, at mens alle vi badende nød vejret og bølgerne, så kæmpede tyske og engelske piloter en døds kamp deroppe i det næsten skyfri himmelblå. Luftkampe var dog ikke noget, vi var vidne til hver dag, så de enkeltstående tilfælde, der var tale om, blev hurtigt glemt i hverdagens gøremål og interesser.

EFTER SOMMERFERIEN

Men alting får som bekendt en ende, og det gjorde sommerferien hos onkel og tante og fætter Børge naturligvis også. Ja, dette års sommerferie betød faktisk også enden på mine skolesommerferier hos dem, for året efter var jeg blevet 14 år og var gået ud af skolen, for at gå i lære som det, der dengang kaldtes for "tegnofilmstegner".

Men inden hjemrejsen fik jeg endnu engang lejlighed til den meget uskyldige og generte flirt med den kønne Jytte, som vist nok endnu ikke var moden nok til, at være alvorligt forelsket. For hende tror jeg det mere drejede sig om at blive beundret, for resten ikke kun af mig, men også af flere af de andre drenge i ejendommen og deres kammerater. Når hun og jeg tilfældigt mødtes nede i gården, kiggede hun kun et kort øjeblik på mig, hvorefter hun koncentrerede sin opmærksomhed om den veninde, der i reglen altid fulgtes med hende. De fnisede og lo, hvilket jeg følte ydmygende og degraderende, fordi jeg opfattede, at det var min ubehjælpssomme tilbørlig, de gjorde sig lystige over, og derfor glædede jeg mig i min weltsmertz så meget mere til, at min afrejse snart nærmede sig.

Intet er så sørgeligt og smerteligt for en pubertetsdreng, som det er at blive forsmået i kærlighed, så det var trods alt med et vist vemod, at jeg denne sommer rejste fra den kære familie i Nakskov. De havde jo uden forbehold og uden forventning om gengæld vist mig så megen opmærksomhed og venlighed – for ikke at sige kærlighed – at have haft mig på et månedlangt sommerferieophold tre år i træk. Og min kære fætter Børge havde affundet sig med, ikke kun at være enebarn i hele syv lange uger. Jeg hørte ham aldrig beklage sig.

Hjemkomsten skete nogle dage ind i august, og som sædvanlig blev jeg modtaget på Københavns Hovedbanegård af min københavnske familie:

Mormor, Thorkild og Dennis. Dem havde jeg ikke skænket mange tanker i den forløbne måned, for som dreng tager man alt for givne selvfølgheder, især når man tilmed var en meget egocentreret knægt på 13 år, som havde nok i sig selv og sine egne interesser og gøremål. Men jeg var naturligvis glad for at gense dem alle, og ikke mindst mine allernærmeste: Mor, far, Benny, Bent og Lizzie.

Mandagen efter hjemkomsten begyndte hverdagen igen, med skolegang og gensynet med skolekammeraterne, budtjeneste i ismejeriet og genoptagelse af de personlige interesser, der havde ligget i dvale i den subjektivt set l-a-n-g-e, uforpligtende og dasende ferietid. Men i og med hverdagen begyndte også problemerne, og ikke mindst, at man nu igen for alvor dagligt blev mindet om, at Danmark var et besat og ufrit land. København var i medfør af at være landets største by og regeringsstad, i særlig grad i risikozonen, hvilket blandt andet vil fremgå af det følgende.

SABOTØRER I AKTION

I løbet af sommeren 1942 begyndte sabotagen for alvor at blive mærkbar i Danmark, ikke mindst i hovedstadsområdet. Det var særlig den kommunistisk dominerede modstandsgruppe BOPA (Borgerlige Partisaner, nogle mente det stod for Bolsjevikiske Partisaner), der gjorde sig gældende i den første tid. Indtil 1942 bestod gruppen af tidligere Spaniens-frivillige, men fra 1943 kom den til at bestå af modstandsfolk af alle politiske overbevisninger. Den tiltagende og ikke ubetydelige sabotage mod den tyske værnemagt intensiveredes hen på efteråret, hvilket gav anledning til kritik fra de tyske myndigheders side, som bl.a. klagede over, at det danske politi ikke gjorde en tilstrækkelig indsats for at opspore og arrestere "terroristerne". Den alvorligt tilspidsede situation tvang Statsminister Vilhelm Buhl (1881-1954) til den 2. september at holde en tale i radioen, hvori han indtrængende appellerede til befolkningen om at gøre, hvad man kunne, for at bringe sabotageaktionerne til ophør. Buhl sagde blandt andet: "Sabotage er en af de alvorligste Forbrydelser, der kan begås mod et krigsførende Land, og i almindelighed kendes der for saadanne Forbrydelser i de krigsførende Lande kun én Straf, nemlig Dødsstraf."

Det var jo klar tale af en statsminister, som - måske nødtvungent - ville fortsætte samarbejdspolitikken, men Danmarks nationale selvstændighed lå ham stærkt på sinde, så stærkt, at han formentlig overså, at folkestemningen var ved at vende sig imod samarbejdspolitikken og samarbejdspolitikkerne. I oktober 1942 svarede det illegale blad FRIT DANMARK både på Buhls tale og på Christmas Møllers opfordring til at gøre aktiv modstand mod den tyske besættelsesmagt og mod de danske virksomheder, der samarbejdede med tyskerne. Man skal her huske på, at der var både dansk og tysk presseensur i

Danmark under det meste af besættelsestiden, og som repræsentant for det frie ord var Frit Danmark et af besættelsestidens væsentlige blade, og folk, der stod bag, var dybt involveret i organiseringen af den danske modstandsbevægelse. Bladet tog skarp afstand fra indholdet af Buhls tale, og svaret på Christmas Møllers opfordring lød derfor: JA, CHRISTMAS! Vort Folk er parat!

I øvrigt var togsabotagen også begyndt for alvor, og var lige som den øvrige målrettede sabotage organiseret af modstandsbevægelsen. Det var dog kun en ganske lille del af befolkningen, der turde vove pelsen, for der var i bedste fald lange fængselsstraffe og i værste tilfælde dødsstraffe i vente til de modstandsfolk, som var så uheldige at blive afsløret og pågrebet. Med henvisning til tjenesteplichten var det danske politi i den henseende villige til at assistere tysk politi med at opspore og anholde folk, som mistænkes for at udøve sabotage eller som deltog i andet illegalt arbejde. Det hændte lejlighedsvis, at dansk politi, angiveligt i selvforsvar, skød og dræbte enkelte modstandsfolk, som ikke ville overgive sig frivilligt. Og nok så afgørende, det skete alt sammen med politiledelsens og samarbejdsregeringens billigelse.

Et eksempel på dansk politis uheldige drab på en modstandsmand, forekom i tilfældet med den engelske Special Operations Executive (SOE), danskeren Christian Michael Rottbøll (1917-1942). Efter at være blevet kastet ned med faldskærm nær Jyderup på Sjælland, befandt han sig i landet som chef for de allieredes 'femte kolonne' i Danmark. Dennes opgave var at støtte den danske modstandsbevægelse og i øvrigt rapportere via hemmelige radiotelegrafiske sendinger til overkommandoen i London.

Imidlertid var der fortsat mange mennesker i Danmark, der af forsigtighedsgrunde var enige med statsministeren, men der skulle ikke komme til at gå meget mere end godt et år, før dele af befolkningen havde fået nok, hvorfor det tyske pres voksende yderligere og det endte med, at Samarbejdsregeringen måtte give op. Men herom senere.

LEG OG LADEGÅRDSÅ

Af mere jordnært og fredeligt, skete der i løbet af foråret og sommeren 1942 det, at Ågade blev reguleret og herunder blev den resterende del af den gamle Ladegårdså kastet til. Men inden det skete, var det her, at Benny og Bent i sommerhalvåret tit tilbragte meget af tiden med at fange hundestejler, frøer og snoge, som dog blev sat ud i åen igen.

Til læserens orientering skal tilføjes, at den del af Ladegårdsåen, som løb fra Skt. Jørgens Sø og ud til Jagtvej, allerede var blevet kastet til i 1897. På det sted,

hvor den gamle (tvangs)arbejdsanstalt Ladegården havde ligget, indtil den blev rømmet og nedrevet i oktober 1930, blev Åboulevarden anlagt langs med Åen. På stedet, hvor Ladegården havde ligget, opførtes et beboelseskompleks samt senere Radiohuset, som dog først stod omtrent færdigt omkring oktober 1942, men ikke blev indviet og taget i brug før året efter.

Når mor spurgte drengene, hvor de skulle hen, når de ville ned og lege, eller hvor de havde været, lød svaret ikke så sjældent: "Over ved åen" eller "ovre ved åen". Mor var godt nok lidt nervøs for, at der kunne tilstøde dem noget, mens de legede derovre, men det gjorde der så vidt jeg ved heldigvis aldrig. Benny og Bent var et par raske drenge begge to, men mor havde nok Bennys uheldige vandgang ved broen på Rosnæs i tankerne som baggrund for sin ængstelse, og desuden var Bent jo kun godt 5 år, men med på noderne eller måske især - unoderne.

De havde det herligt sammen de to brødre, og tilbragte al den tid sammen med hinanden og deres legekammerater, som de overhovedet kunne afse tid til, hvilket vil sige efter skoletid, for Benny var jo begyndt at gå i skole. 5-årige Bent måtte hver skoledag vente utålmodigt på, at hans bror skulle komme hjem. Legen foregik lige så ofte henne i Nørrebroparken, hvor der var en nogenlunde velindrettet legeplads med gynger, vipper, karrusel, klatrestativ, sandkasse og ikke mindst soppebassin, som alt sammen blev meget benyttet af kvarterets mange børn. Soppebassinet til at soppe i om sommeren og til at løbe på skøjter i om vinteren.

(Fortsættes i afsnit 43)